

GLITTER OCH DUNKEL – FIBER ART SWEDEN i Österbybruk

Utställningen samlar 17 konstnärer som har utforskat platsens historia, miljöer och berättelser. Med utgångspunkt i Österbybruks järnbruk, vallonernas arv och de människor som levat och arbetat här har konstnärerna genomfört workshops, platsundersökningar och individuella konstnärliga processer.

1. Jordensdunkel II - Ett muskötskott bort, 1706 - Margareta Danhard

Verket består av ett flätat band med tofs av ullgarn samt en text, en påminnelse om hur patriarkala, genusnormativa strukturer tränger in kvinnorna i hörn: # åter en kvinna dömd till döden för ett brott som begåtts av både en kvinna och en man. Tofsen får här fokus som ett eget väsen. Tung och mäktig. Den bär på kraft tänker jag, och hopp. Kraft som inte dömer den som känner skam och förtvivlan utan den som helar, befriar och ser sanningen i vitögat.

2. Every human is a star - Karin Kannisova Jonsson

Lappverket består av de rester som fanns i förråden i november 2025 då jag påbörjade min packning inför flytt från huset där jag bott i elva år. Inget fick slängas. Det var viktigt att ta tillvara resterna då jag gjorde mig av med nästan allting annat. Titeln är en fortsättning på en tidigare installation som heter **Every human is a landscape** och som handlar om hur vi alla är vår egen historia, en som är värd att berätta och bevara. Varje stjärna i det symboliska täcket som är ca 5, 5 x 1 meter är sydda av 24 noggrant och mödosamt ihopsatta bitar, inalles 1272 stycken vilka tillsammans utgör 53 kvadrater, ett för varje år jag levde tills jag förlorade mitt yngsta barn. Att inte förstå någonting är djupt mänskligt. Därför behöver vi ibland höja blicken mot skyn. Där stjärnorna är.

3. Ur mörkret växer ljuset fram - Leyun Wang

Den ståtliga herrgården och den välbevarade vallonsmedjan i Österbybruk bär spår av platsens rika historia. Starkast dröjer sig minnet av magnetitmalmen från Dannemora gruva, som under lång tid formade liv och arbete i trakten. Verket tar sin utgångspunkt i denna berättelse. Malmen blir en källa till både utveckling och symbolik. I verket framträder ljus ur mörker - naturens krafter och människans arbete formar tillsammans landskap och samhälle.

4. Ornament - Emilia Elfvik

Bolandet, Åder och Ornament (nr 4, 12 och 14) är tre reliefer i pappersmassa, lin och kol, formade genom press, slag och avtryck. Motiven hämtar former från herrgårdens kakelugnar och dekorerade väggar. Lager av puts, tapet och sot återkommer som spår av arbete, tid och omvandling.

I Ornament återkommer kakelugnarnas former och herrgårdens dekorativa ytor. Den svärtade ytan bär spår av den eld som brinner i kolmilan, i smedjan, i hemmet och i herrgårdens kakelugnar. En eld som omvandlar material, arbete och landskap.

5. Vicia Faba - Margareta Klingberg

Behöver man resa till Österbybruk för att upptäcka Bondbönan? I smedfamiljernas hushåll och köksträdgårdar hade bönan en stark ställning. På Naturhistoriska museet finns herbarieark med bondbönor från Uppland. Ett exemplar insamlades av Arne Jansson i Österbybruk 1922. Han ägnade sig åt att bevara en lokal sort. Den eftertraktade bondbönan Arne är uppkallad efter honom. Foto: Naturhistoriska riksmuseet.

6. Spåret - Lenka Joesson Deker

Verket är utformat som flera mindre och större svetsade, böjda former som kopplats samman i utställningsrummet. Tråden behandlades på olika sätt för att få fram en taktil, organisk och fibrös yta, med hår som tidigare samlats in från ett område nära Vallonien.

7. Saknad Livet Innerlighet - Tomas Robefelt

Jag arbetar med rost och guld på papper, och materialet står i centrum. I delar framträder ord i relief, spår av minnen och känslor. Jag har tagit intryck av platsens historia och skillnaderna mellan människor som levde och arbetade där under brukets aktiva period samt inspirerats av kontrasten mellan herrgårdens ljusa, utsmyckade rum och vallonsmedjans och gruvornas mörka och hårda miljöer. Verket har också påverkats av en personlig sorg, men även av livets ljuspunkter.

8. Brottytor - Helene Heldt Hortlund

Lager och skikt är något som jag har tagit fasta på inför denna utställning. Väggarna i Herrgården och i Ånghammaren har med sina synliga lager av tid och historia inspirerat mig i arbetet med akvareller. Fuktfläckar blir till kartor över jordytan eller bergarter. De cirkulära utsnitten av något organiskt ordnat och polerat av en mänsklig hand samspelar med fyra pelare, rester av kolonner eller stammar, med de avkapade ytorna liknande fingeravtryck.

9. Om jag vore där - Monika Pettersson

När jag tittade ner i dagbrottet undrade jag hur det var där nere i djupet. Såg man himlen och ljuset från solen? Det finns mycket skrivet och sparat om männen och smedjan. Men hur var det för kvinnorna? Var det de som odlade linet, som vävde tyget och sydde arbetskläderna, lappade och lagade, tog hand om hushållet, barnen och...

Lapptäcke av återbrukade linnedukar, växtryckta och färgade med järn, te och lökskal.

10. UFF- Unidentified Flying Flowers - Elizabet Christiansson

Oidentifierade blommor som flugit under radarn för killar som Linné och hans lärjungar. Människan vill göra naturen begriplig, utnyttja och klassificera den, till exempel genom gruvsdrift, systematisering och estetisering genom stiliserade blomstermotiv. Blommornas fibrer är färgade med krapp som jag odlat själv, koschenill-löss vildplockade på Teneriffa och fänskål som växer fritt i min trädgård.

11. Förvalta crystallum/betula - Victoria Brännström

12. Bolandet – Emilia Elfvik

I Bolandet har pappersmassan blandats med linfrön. Fröna binder samman materialet och pekar mot hemarbetets betydelse för livet på bruket. Sådden, beredningen, omsorgen och de händer vars arbete inte syns.

13. De sittande männen - Anna Lindkvist Adolfsson

Järnet, bruket, doften, färgen och smutsen.
Kvinnorna, textilen, herrgården och glansen.

Installation av järnformationer och textil.

14. Åder – Emilia Elfvik

I Åder har pappersmassa, linavkok och träkol formats efter ett tapetmönster från herrgården. Plattorna bildar en sammanhängande yta där mönstret blir till gångar, likt gångar under jorden där fukt tränger upp ur marken.

15. *Det sitter i väggarna* - Catarina W. Källström

Ett grovt linnetyg som vardagsföremål hos arbetarna. En blank damastduk som statussymbol hos brukspatronen. Mina egna ärvda linnedukar som mest legat hemma på hyllan. Här möts de. Tränger sig ut ur väggarna eller trycks in för att dölja sprickorna. Beror på hur en vill se det.

16. *Blomsterbädd med järn-tecken* - Elizabet Christiansson

Inspirationen är en målad blomsterslinga i herrgården, tillskriven WF Gottman (1746–1801). Naturen som dekoration och ornamentik används under 1700-talet förutom för sin skönhet även som ett uttryck för upplysningstidens strävan efter ordning och blir symbol för civilisation och framgång. I mitten den alkemiska symbolen för järn. Också symbolen för det maskulina... och för planeten Mars, som också är namnet på krigets gud.

17. *Porträtt av en objuden gäst, I-III* - Maria Sandstig

Mina tankar efter besöket i Österbybruk var på kvinnornas situation, med funderingar hur deras liv gestaltade sig. Hur var det när de drabbades av sjukdom? Vad hände då? Verken är porträtt av cancertumörer. Några veckor efter vårt besök i Österbybruk fick jag själv besked om att jag hade en tumör i bröstet. En objuden gäst för alla, som väcker många tankar och ställer livet på ända då som nu. Men till skillnad från då, har forskningen gjort stora framsteg.

18. *Mörkerljus* - Anneli Renborg

När Bruno Liljefors ett tag bodde i herrgårdsbyggnaden i Österbybruk med sina husdjur och familj, flyttade barnen från ett rum till ett annat när det första blev för stökigt. Allt glittrande material i det stickade verket är syntetiskt eller som det heter på engelska: "man-made". Ordet beskriver något vi människor bearbetat för att få fram den blanka ytan. De dämpade färgerna är sten, jord och växtlighet. Glittret skulle inte synas utan dem.

19. *Arbetets dolda tyngd* - Lotte Nilsson Välimaa

Kvinnorna bar arbetets dolda tyngd: tvätt, slåtter, odling, läxförhör, vård av sjuka. Deras insatser var villkoret för att männens arbete vid härden kunde fortgå. Skulpturen gestaltar denna bärkraft. En kvinnlig figur byggd av efemära, lätta material, som bär en tung börda. En hyllning till dem som höll bruket levande. Verket är ett samarbete med filmaren Sven Blume (foto, klipp, film).

20. *Huset och sinnerssten* – Maria Sundström

I Hörnefors där jag bor fanns två järnbruk anlagda under drygt tvåhundra år. Spåren av järnhanteringen är fortfarande synliga som slaggstenlämningar. Bakom mitt första hus i Hörnefors finns ett fornminne av slaggsten. Teknik: tumlad slaggsten, plexiglas.

21. *Ödeborg* – Maria Sundström

Min uppväxt präglades av miljön i Ödeborgs bruk. Där tillverkades spik, tråd och det gröna stängslet. Jag minns det smälta röda järnet, larmet, doften och hettan. Känslan av att klättra över stängslen till förbjudna platser. Teknik: Tråd med plastklädnad. Tack till Dalsland Wire AB.

22. *The double bullet* – Maria Sundström

Under FAS workshophelg lärde jag mig historien om Österbybruks stångjärnsstämpel. Järnet såldes till Storbritannien och skeppades från Öregrund. Stämpeln ÖÖ ändrades till OO. Teknik: Svartbränt järn, filmjolk, lerbruk. Tack till Norrlandsgjuteriet.